

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 6/2023-15

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej JUDr. Lukášom Tykom, advokátom, Gagarinova 10A, Bratislava, proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave č. k. 7Co/182/2019 z 24. júna 2020 a proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 7Cdo/21/2021 z 27. mája 2021 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenu ústavnému súdu 30. augusta 2021 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozhodnutiami všeobecných súdov označenými v záhlaví tohto uznesenia. Sťažovateľka navrhuje napadnuté rozhodnutia zrušiť a vec vrátiť súdu na ďalšie konanie.

II.

Skutkové východiská

2. Medzi sťažovateľkou ako zamestnávateľom a [REDAKOVANÉ] (ďalej len „žalobca“) ako zamestnancom bola 3. júla 2007 uzavretá pracovná zmluva, ktorou jej účastníci založili pracovný pomer. Vzhľadom na dosahovanie neuspokojivých hospodárskych výsledkov v prevádzke v Pezinku, ako aj z dôvodu nástupu ekonomickej krízy sťažovateľka bola nútená prijať opatrenia na zníženie nákladov na chod tejto prevádzky. Z uvedeného dôvodu sa 10. marca 2009 v prevádzke sťažovateľky v Pezinku konala pracovná porada so všetkými zamestnancami, na ktorej sa v zmysle prezenčnej listiny zúčastnil aj žalobca. Na pracovnej porade zástupca sťažovateľky oboznámil zamestnancov s výsledkami hospodárenia a zároveň im navrhol dva spôsoby riešenia vzniknutej nepriaznivej finančnej situácie, a to znížením počtu zamestnancov v prevádzke alebo znížením základných miezd zamestnancov na hodnotu minimálnej mzdy.

3. Podľa tvrdenia sťažovateľky všetci zamestnanci súhlasili s návrhom, na základe ktorého im bude znížená základná mzda na úroveň platnej minimálnej mzdy, pričom uvedená skutočnosť je konštatovaná aj v zázname z pracovnej porady. Sťažovateľka v súdnom konaní nespochybňovala skutočnosť, že dohoda o zmene pracovných podmienok v podobe zníženia mzdy nebola so žalobcom uzavretá v písomnej forme, pričom v zmysle Zákonníka práce nedodržanie písomnej formy v danom prípade nie je dôvodom neplatnosti dohody. Žalobca počas doby viac ako 11 mesiacov poberal základnú mzdu v zníženej výške a žiadnym spôsobom (písomne ani inou formou) zníženie svojej základnej mzdy, resp. spôsob jej zníženia, nenamietal.

4. Po uplynutí doby 11 mesiacov žalobca okamžite skončil pracovný pomer so sťažovateľkou z dôvodu nevyplatenia časti mzdy. Žalobca bol toho názoru, že na pracovnej porade konanej 10. marca 2009 k uzavretiu dohody o zmene pracovných podmienok so sťažovateľkou nedošlo, a preto mu počas doby viac ako 11 mesiacov sťažovateľka bez právneho dôvodu vyplácala nižšiu mzdu, ako určovala pracovná zmluva.

5. Na základe žaloby podanej žalobcom Okresný súd Pezinok (ďalej len „okresný súd“) prvým rozsudkom č. k. 5C/182/2010 zo 16. novembra 2016 zaviazal sťažovateľku zaplatiť žalobcovi 3 185,96 eur s úrokom z omeškania 9 % p. a. zo sumy 1 455,44 eur od 16. apríla 2010 do zaplatenia a zároveň nahradiť trovy konania. V odôvodnení rozhodnutia okrem iného uviedol, že vzhľadom na to, že si účastníci zmluvy vymienili formu právneho úkonu, ktorým sa má meniť pracovná zmluva a táto forma nebola dodržaná, je právny úkon neplatný.

6. Na základe odvolania sťažovateľky Krajský súd v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) uznesením z 29. marca 2018 rozsudok okresného súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Podľa právneho názoru odvolacieho súdu v danej veci zákon nepostihuje sankciou neplatnosti iný ako písomne urobený úkon a i písomne uzatvorenú pracovnú zmluvu je možné zmeniť ústnou dohodou, prípadne konkludentne bez toho, aby takáto forma zmeny pracovnej zmluvy mala za následok jej neplatnosť. Krajský súd ďalej uviedol, že súd prvej inštancie je povinný pri argumentácii sťažovateľky o existencii ústnej dohody so žalobcom o znížení jeho základnej mzdy zohľadniť úkony a správanie strán sporu vyplývajúce z vykonaného dokazovania jednak v čase pracovnej porady 10. marca 2009 a i v nasledujúcom období.

7. Okresný súd vec opäť prejednal a rozsudkom z 2. mája 2019 opäť zaviazal sťažovateľku zaplatiť žalobcovi 3 185,96 eur s úrokom z omeškania 9 % p. a. zo sumy 1 455,44 eur od 16. apríla 2010 do zaplatenia a nahradiť trovy konania. Okresný súd však názor odvolacieho súdu podľa názoru sťažovateľky nezohľadnil, keď výslovne uviedol, že *„pre posúdenie prijatia návrhu žalovaného je preto možné skúmať len skutočnosti na porade dňa 10.03.2009, teda aj prípadný konkludentný súhlas mohol byť vyjadrený výlučne na porade dňa 10.03.2009“*.

8. Na odvolanie sťažovateľky krajský súd ústavnou sťažnosťou napadnutým rozsudkom potvrdil rozsudok okresného súdu vo výroku I a zmenil vo výroku II tak, že žalobcovi proti sťažovateľke priznal nárok na náhradu trov konania v rozsahu 80,60 %. Vo vzťahu k odvolacej námietke sťažovateľky o nerešpektovaní právneho názoru uvedeného v jeho zrušujúcom uznesení z 29. marca 2018 krajský súd v bode 16 odôvodnenia uviedol, že požiadavky na reflektovanie právneho názoru súdu vyššieho stupňa zaujaté v tej istej právnej veci a vyjadrené v jeho zrušujúcom rozhodnutí sú pri následnom rozhodovaní súdu prvej inštancie výrazne prísnejšie než v prípade precedenčnej (judikátornej) záväznosti. Vo výnimočných prípadoch sa princíp viazanosti právnym názorom

odvolacieho súdu nemusí uplatniť, avšak akýkoľvek takýto odklon je nutné dôkladne odôvodniť. V danej veci z obsahu odôvodnenia rozhodnutia súdu prvej inštancie (ods. 9) zrozumiteľne vyplývajú dôvody, pre ktoré súd prvej inštancie pri posudzovaní existencie súhlasu žalobcu s návrhom sťažovateľky na zmenu výšky základnej mzdy predneseného na porade 10. marca 2009 skúmal výlučne len skutočnosti na tejto porade a nezaoberal sa následným konaním žalobcu (prijatú úvahu právne podložil ustanoveniami § 35 ods. 1 a § 43b ods. 2 Občianskeho zákonníka a táto nebola odvolacími dôvodmi napadnutá). S poukazom na prijaté skutkové dôvody a ich podriadenie pod uvedené právne normy nebolo dôvodné prijatú úvahu súdu prvej inštancie posudzovať ako nerešpektovanie právneho názoru súdu vyššej inštancie.

9. Proti rozsudku krajského súdu podala sťažovateľka dovolanie, keďže podľa jej názoru bol splnený aj dovolací dôvod podľa § 420 písm. f) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) spočívajúci v porušení práva na riadne odôvodnenie rozhodnutia a práva na predvídateľnosť rozhodnutia.

10. Dovolanie sťažovateľky najvyšší súd napadnutým uznesením ako neprípustné odmietol. Vo vzťahu k vadám zmätočnosti, za ktoré sťažovateľka označila nepreskúmateľnosť napadnutého rozsudku pre nedostatok dôvodov a nevysporiadanie sa s jej odvolacími dôvodmi, najvyšší súd v odôvodnení svojho rozhodnutia uviedol, že za vadu konania podľa § 420 písm. f) CSP nemožno považovať to, že odvolací súd neodôvodnil svoje rozhodnutie podľa predstáv sporovej strany, ale len to, že ho neodôvodnil objektívne uspokojivým spôsobom. Podľa najvyššieho súdu dovolaním napádaný rozsudok uvádza skutkový stav, ktorý považoval odvolací súd za rozhodujúci, stanoviská strán sporu k prerokúvanej veci, výsledky vykonaného dokazovania, obsah odvolania i právne predpisy, z ktorých vyvodil svoje právne názory vysvetlené v odôvodnení. Konajúce súdy uviedli a vysvetlili dôvody vedúce k záveru, že medzi stranami nedošlo k ústnej dohode o zmene obsahu pracovnej zmluvy v časti výšky dojednanej základnej mzdy. Najvyšší súd uviedol, že konanie pred súdom prvej inštancie a pred odvolacím súdom tvorí jeden celok a určujúca späťnosť rozsudku odvolacieho súdu s potvrdzovaným rozsudkom vytvára ich organickú (kompletizujúcu) jednotu, obsah ktorého nemožno posudzovať izolovane od rozsudku súdu prvej inštancie, lebo prvoinštančné a odvolacie konanie z hľadiska predmetu konania tvoria jeden celok. Prijaté právne závery sú primerane odôvodnené spôsobom zodpovedajúcim § 393 ods. 2 CSP. Ak odvolací súd v plnom rozsahu odkáže na dôvody rozhodnutia súdu prvej inštancie, stačí, ak v odôvodnení rozsudku iba poukáže na relevantné skutkové zistenia a stručne zhrnie právne posúdenie veci; rozhodnutie odvolacieho súdu v sebe tak zahŕňa po obsahovej stránke aj odôvodnenie rozsudku súdu prvej inštancie.

11. K námietke sťažovateľky o porušení predvídateľnosti rozhodnutia tým, že odvolací súd poprel svoj vlastný právny názor vyslovený v skoršom zrušujúcom rozhodnutí, najvyšší súd uviedol, že z nálezu ústavného súdu č. k. III. ÚS 46/2013, ktorým sťažovateľka argumentovala, nevyplýva pre odvolací súd viazanosť jeho skôr zaujatým vlastným právnym názorom (§ 391 ods. 2 CSP); odvolací súd teda môže (napríklad aj pod vplyvom záväzného právneho názoru ústavného súdu vysloveného v konaní podľa čl. 127 ods. 1 ústavy) svoj skorší právny názor zmeniť. Potvrďuje to aj súdna judikatúra, podľa ktorej odvolací súd nepostupuje v rozpore s procesnými predpismi, ak svoj predchádzajúci vo veci vyslovený právny názor zmení a potvrdí rozhodnutie nerešpektujúce skorší právny názor odvolacieho súdu. Aj keď zmena skoršieho právneho názoru odvolacieho súdu je v zásade nežiaduca, nemožno ju považovať za nepatričnú, predovšetkým s ohľadom

na ústavnoprávny princíp nezávislosti sudcu, ktorý je vo všeobecnosti viazaný len zákonom. Odvolací súd by mal v takomto prípade zmenu svojho právneho názoru vo svojom novom rozhodnutí riadne odôvodniť, čo krajský súd v bode 16 napadnutého rozsudku aj splnil, keď uviedol, že odklon súdu prvej inštancie od právneho názoru odvolacieho súdu v zrušujúcom uznesení odvolacieho súdu z 29. marca 2018 považoval odvolací súd za zrozumiteľne odôvodnený skutkovými zisteniami, právne podriadenými pod ustanovenia § 35 ods. 1 a § 43b ods. 2 Občianskeho zákonníka, ktoré žalovaná nenapadla odvolacími dôvodmi.

III.

Argumentácia sťažovateľky

12. K namietanému porušeniu označených práv sťažovateľky došlo z dôvodu nesprávneho procesného postupu konajúcich súdov spočívajúceho v porušení práva na riadne odôvodnenie rozhodnutia a práva na predvídateľnosť rozhodnutia.

13. Krajský súd nedal sťažovateľke odpoveď na podstatné otázky ňou nastolené v odvolaní a navyše neprípustným spôsobom negoval vlastné pôvodné rozhodnutie a postupoval v rozpore s ustanovením § 391 ods. 2 CSP.

14. Jedným z odvolacích dôvodov bola skutočnosť, že súd prvej inštancie dospel na základe vykonaných dôkazov k nesprávnym skutkovým zisteniam. Vo vzťahu k tomuto odvolaciemu dôvodu krajský súd žiadnym presvedčivým spôsobom neuviedol dôvody, pre ktoré túto nesprávnosť nepovažoval za spôsobilú na zrušenie, resp. zmenu rozsudku súdu prvej inštancie. Krajský súd považoval odvolací dôvod sťažovateľky za nedôvodný, pričom takýmto postupom a konaním zásadným spôsobom poprel svoj vlastný právny názor vyjadrený v zrušujúcom uznesení z 29. marca 2018, podľa ktorého: *„Súd prvej inštancie je povinný v ďalšom priebehu konania sa dostatočne vysporiadať s argumentáciou žalovaného o existencii ústnej dohody so žalobcom o zmene Pracovnej zmluvy zo dňa 1.2.2009, pri ktorej je povinný zohľadniť úkony a správanie sa strán sporu vyplývajúce z vykonaného dokazovania jednak v čase pracovnej porady zo dňa 10.3.2009 a i v nasledujúcom období a v závislosti od prijatého skutkového a právneho záveru ustáliť, či a v akej výške za obdobie od mája 2009 do marca 2010 prináleží žalobcovi ku mzde vyplatenej mu zamestnávateľom za vykonanú prácu jej doplatok.“* Krajský súd jednoznačne uviedol, že súd prvej inštancie je povinný v novom rozhodnutí zohľadniť aj úkony a správanie žalobcu a sťažovateľky jednak v čase pracovnej porady z 10. marca 2009 a i v nasledujúcom období. V napadnutom rozsudku však krajský súd vôbec nezohľadnil vlastný právny názor rozhodný pre posúdenie sporu a žiadnym relevantným spôsobom neuviedol, z akého dôvodu považoval za správny postup súdu prvej inštancie, ktorý skúmal výlučne len skutočnosti na pracovnej porade z 10. marca 2009. Podľa názoru sťažovateľky uvedeným postupom krajského súdu došlo k porušeniu jej práva na riadne odôvodnenie rozhodnutia, ako aj práva na predvídateľnosť rozhodnutia, keďže odvolací súd totožnú vec posúdil odlišne bez vysvetlenia príčin tohto odlišného posúdenia.

15. Sťažovateľka s poukazom na nález ústavného súdu č. k. III. ÚS 46/2013 tvrdí, že v danom prípade nebol splnený žiadny dôvod na zmenu skoršieho právneho názoru odvolacieho súdu a najvyšší súd uvedenú skutočnosť v napadnutom uznesení žiadnym spôsobom relevantne neuviedol. Obmedzil sa iba na poukázanie na bod 16 napadnutého rozsudku, pričom tam uvedené

skutočnosti žiadnym spôsobom nespĺňajú kritériá pre takúto zmenu právneho názoru odvolacieho súdu. V prípade, ak sa odvolací súd odkloní od svojho pôvodného právneho názoru, je možné uvažovať o porušení princípu právnej istoty, pretože ak dôjde k zmene pôvodného právneho názoru odvolacieho súdu bez relevantných dôvodov (napríklad zmena zisteného skutkového stavu), rozhodnutie odvolacieho súdu je nepredvídateľné. V danom prípade najvyšší súd uvedenú skutočnosť (zmena pôvodného právneho názoru odvolacieho súdu) posúdil nesprávne.

IV.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

IV.1. K namietanému porušeniu označených práv napadnutým rozsudkom krajského súdu:

16. Ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd (čl. 127 ods. 1 ústavy). Sťažovateľka v dovolaní proti napadnutému rozsudku krajského súdu jeho prípustnosť vyvodzovala aj z § 420 písm. f) CSP, argumentujúc, že krajský súd sa nevysporiadal s jej odvolacou argumentáciou, jeho rozsudok je nepreskúmateľný pre nedostatok dôvodov a porušuje princíp predvídateľnosti rozhodnutia tým, že krajský súd poprel svoj vlastný právny názor vyslovený v skoršom zrušujúcom rozhodnutí. Keďže najvyšší súd sa s námietkami sťažovateľky uplatnenými v rámci tohto dovolacieho dôvodu v odôvodnení napadnutého uznesenia vysporiadal (body 13 až 22 napadnutého uznesenia najvyššieho súdu), uplatnenie právomoci najvyššieho súdu v danom prípade vylučuje právomoc ústavného súdu (čl. 127 ods. 1 ústavy). Vzhľadom na uvedené ústavný súd pri predbežnom prerokovaní túto časť ústavnej sťažnosti odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. a) v spojení s § 132 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) z dôvodu nedostatku svojej právomoci.

IV.2. K namietanému porušeniu označených práv napadnutým uznesením najvyššieho súdu:

17. Sťažovateľka tvrdí, že v okolnostiach jej prípadu nebol splnený žiadny dôvod na zmenu skoršieho právneho názoru odvolacieho súdu. Najvyšší súd jej námietku o zmene právneho názoru krajského súdu posúdil nesprávne a relevantným spôsobom ju neodôvodnil.

18. Ústavný súd, poukazujúc na dôvody napadnutého uznesenia uvedené v bode 20, ako aj na závery nálezu ústavného súdu č. k. III. ÚS 46/2013, konštatuje, že právny záver najvyššieho súdu nemožno považovať za arbitrárny alebo ústavne neudržateľný. Predovšetkým treba prisvedčiť názoru najvyššieho súdu (poukazujúc aj na citovaný nález ústavného súdu), že z § 226 Občianskeho súdneho poriadku (resp. z aktuálne platného § 391 ods. 2 CSP) nevyplýva pre odvolací súd jeho viazanosť skôr zaujatým vlastným právnym názorom. Ústavný súd sa nestotožňuje ani s tvrdením sťažovateľky, že súd prvej inštancie sťažovateľkou namietaný postup žiadnym relevantným spôsobom neodôvodnil, keďže z odôvodnení napadnutých rozhodnutí je zrejmé, že tento postup bol odôvodnený skutkovými zisteniami, ku ktorým súd prvej inštancie dospel na základe vykonaného dokazovania, podradenými pod citované právne normy, ktorých aplikáciu sťažovateľka v konaní nenamietala.

19. Pre úplnosť ústavný súd uvádza, že okresný súd rešpektoval právny názor vyslovený krajským súdom v jeho zrušujúcom uznesení, v zmysle ktorého absenciu písomného úkonu zákon nepostihuje sankciou neplatnosti iného ako písomne urobeného úkonu aj napriek dohode zmluvných strán o forme právneho úkonu, a teda k zmene obsahu právneho vzťahu medzi žalobcom a sťažovateľkou v časti mzdy mohlo dôjsť ústne alebo konkludentne (okresný súd tak korigoval svoj pôvodný právny záver, že k zmene pracovných podmienok došlo, ale vzhľadom na nedostatok písomnej formy konštatoval jej neplatnosť, pozn.) a na preukázanie tejto skutočnosti aj vykonal dokazovanie (výpoveď svedka [REDAKOVANÉ] na pojednávaní 23. januára 2019). Z napadnutého rozsudku napokon vyplýva, že okresný súd prihliadol aj na správanie žalobcu v nasledujúcom období 11 mesiacov, počas ktorého poberal plat, keď síce nebolo preukázané, že by bol žalobca vyjadril na porade nesúhlas so znížením mzdy, avšak bolo preukázané z výpovede svedka [REDAKOVANÉ], že bola všeobecná nespokojnosť so znížením miezd, navyše, sám konateľ sťažovateľky vypovedal, že žalobca bol za ním, že má nízky plat a žiadal vyšší plat, ale nikdy to neriešil písomne.

20. V tejto súvislosti ústavný súd pripomína, že nie je opravnou inštanciou všeobecných súdov (I. ÚS 31/05). Skutkový stav a právne závery všeobecného súdu sú predmetom kontroly zo strany ústavného súdu len vtedy, ak by prijaté právne závery boli so zreteľom na skutkový stav arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neudržateľné (podobne aj IV. ÚS 43/04). Keďže právny záver najvyššieho súdu v okolnostiach sťažovateľkinej veci takéto znaky nevykazuje, ústavný súd nie je oprávnený ho nahrádzať.

21. Ústavný súd na základe uvedeného dospel k záveru, že sťažovateľkou uplatnené námietky sú nedôvodné a nesignalizujú takú priamu príčinnú súvislosť s možným porušením základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy či práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, na základe ktorej by po prípadnom prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie reálne mohol vysloviť ich porušenie. Skutočnosť, že konajúce súdy v napadnutých rozhodnutiach vyslovili právny záver (podľa ktorého nebolo dôvodné posudzovať prijatú úvahu súdu prvej inštancie ako nerešpektovanie právneho názoru odvolacieho súdu), s ktorým sa sťažovateľka nestotožňuje, nemôže sama osebe viesť k záveru o porušení označených práv. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd pri predbežnom prerokovaní ústavnú sťažnosť namietajúcu porušenie označených práv napadnutým uznesením najvyššieho súdu odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti.

22. S prihliadnutím na odmietnutie ústavnej sťažnosti ako celku rozhodovanie o ďalších návrhoch sťažovateľky uplatnených v ústavnej sťažnosti stratilo opodstatnenie, preto sa nimi ústavný súd už nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 12. januára 2023

Robert Šorl
predseda senátu